

M. T. B. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. ^{Ref.}
40

Title: *Amulshuti Lēsha*

Letu

40

Anubhūti		
:	~~Anubhūti~~ Lēsha.	: Title
:	:	: Author
:	:	: Editor
:	:	: Year, Vols.
:	:	: Publisher
40	:	: (नन्दनान्न) : Remarks

वामन

१

श्रीगणेशाय नमः ॐ नमो गणेशाय देवाय वंदे श्रीसच्चिदानंदं शेषशायिनमीश्वरं यत्प्रसादेन पश्यामि
यद्गुणैस्तत्त्वैश्च ॥ ध्यात्वा तं गुरुमात्मानमुपदेशक्रमं यथा जित्नामुत्तमबोधाय प्रवक्ष्यामि समासतः २ मु
मुक्षुस्तत्त्वजिज्ञासुः श्रीगुरुं शरणं प्रजित् कथं तदा दोषद्वयानि गुरुर्हि ब्रह्मणो गुरुः ३ अतीतकल्पे तत्त्वज्ञाः पु
नरादन्ति वर्जिताः कृत्यस्मिन्नेयसमुत्पन्ना अज्ञास्तैर्मेवैव हि ४ अपरोक्षात्मबोधस्तु नस्यादुरुर्बुधना
नास्तस्य गुरु रजः स्यात्सुप्तः प्रबोधकः ५ ततो नित्यप्रबुद्ध्या नित्यमुक्ते जगत्सतिः तत्र प्रबोधितो ब्रह्माया ब्रह्मा
प्राप्तिश्च कृतः ६ प्रबोधितास्तैर्न पुत्रा मानसास्तक्रमाद्बुद्धिः ज्ञानमागतमित्यस्मादुरुर्हि ब्रह्मणो गुरुः ७
यस्य देवपराभक्तिर्यथा देवे तथा गुरो तस्यैतद्विनाशार्थः प्रकाशते इति श्रुतिः ८ अतो गुरुप्रपद्यत जग
त्कारणद्वयं जगदात्मतया शिष्यं कृत्य यत्प्रपश्यति ९ जित्नासुरत्रयो ज्ञातो ज्ञेयः आत्मा स्वयं हि सः ततस्त
स्मै तदात्मैव तत्प्रतीतिवदशीयेत् १० यस्याविद्या तस्य विद्यास्तस्यैव हि जगत्तथा देहात्मता यस्य तस्यैव हि वि
दात्मता ११ अतः प्रतीतिरज्ञस्य देहात्मिति तं गुरुः निषेधवतितस्यैव प्रतीत्या स्याद्यथा स्फुटं १२ ननु देहादि
तद्बुद्धिस्वप्रतीत्या च रागस्ततः प्रतीत्या देह एवाहं रागस्तद्विद्या तदन्यथा १३ रागस्तद्विद्या तनो रस्य इति चेद्बुद्धिकीदृ
शः तन्नाज्ञानासि चेद्बुद्धिप्रतीतिस्तव कीदृशी १४ देहात्मिति ज्ञानासि तदेव बुद्धिको भवान् १५ देहात्मिति ज्ञानासि
स्वप्रतीत्या जगद्गुरो ज्ञानासि देहादन्यो ह्युमिति शब्दविमर्शनात् १६ प्रतीत्या प्रवर्णनं वा प्रतीत्या यदि ज्ञानासि १७
नन्वेवमेव प्रवर्णनं देहात्मता तव अयमेव स देहात्मता न्यावास्वन्निर्मितः १८ अयमेव स देहात्मता न्या
सतधावति तरभादन्यः स्वाप्तिरुक्तचात्मतनमन्यसः १९ जगत्तद्विद्या तस्यैव प्रतीत्या तत्रैव प्रतीत्या २० स्वप्रतीत्या प्र
तीतिरज्ञस्य देहात्मता तव अयमेव स देहात्मता न्यावास्वन्निर्मितः २१ नयथास्वाप्तिरुक्तचात्मता तव अयमेव स देहात्मता
पिनो भवान् २२ स्वप्रतीत्या प्रतीतिरज्ञस्य देहात्मता तव अयमेव स देहात्मता न्यावास्वन्निर्मितः २३ देहात्मता तव अयमेव स देहात्मता
न्यावास्वन्निर्मितः २४ देहात्मता तव अयमेव स देहात्मता न्यावास्वन्निर्मितः २५ देहात्मता तव अयमेव स देहात्मता न्यावास्वन्निर्मितः

प्रतीतिरसि चेद्बुद्ध्या न सुषुप्तिकाले नैव प्रतीतिस्तव विद्यते २३ अंतर्वासि यदुक्त्या स्मरसि स्वसुरवेदित २४
यत्प्रसादेन पश्यामि यद्गुणैस्तत्त्वैश्च २५ कीदृशो सिद्धस्वभा २६ तन्नाज्ञानासि चेद्बुद्धिप्रवर्णनं दर्शयति २७ ज्ञानस्य साधनं शास्त्रं न ज्ञा
नं स्वयमेव तत् २८ अयमेव स देहात्मता तव अयमेव स देहात्मता न्यावास्वन्निर्मितः २९ देहात्मता तव अयमेव स देहात्मता न्यावास्वन्निर्मितः
पितृमास्मविद्याप्रदेविता वेदात्मवक्त्रवीक्यान्नाज्ञानं तव नश्यति ३० तद्विज्ञानार्थं स गुरुमेवाधिगच्छेदिति श्रुतेः गु
रुमात्मप्रदं गच्छेद्देहांतमधिगम्य च ३१ शास्त्राध्ययनमात्रेण तत्ज्ञानं संवेद्य हि वेदार्थज्ञानतो ज्ञानं जातमित्येव सि
ध्यति ३२ निगमेरपरोक्षेनैव बोधो दिशंते ३३ गुरुमेवाधिगच्छेत् ३४ सादृश्यात् पुनः कृतः ३५ तस्मादुरुर्बुधना
स्यादपरोक्षात्मदर्शनं आचार्यवानेव वेदततः श्रुत्या अधीयते ३६ अधीतवेदांतमपि तत्तदंशरपायदो गच्छेत्तदा त
त्त्वमया तत्त्वानुभवमश्नुते ३७ अथ देहादन्य आत्मा सैवं ज्ञानं तया स्फुटं तया व्याप्ता कथमिति न ज्ञातं तद्विद्यया ३८ वि
जित्नास्य जित्नासो कोस्मीति स्वधिया पुनः देहादेहजानाति तद्बुद्धिं वेनास्यैव भवान् ३९ स्वामिन् देहात्मविदेहे
न देहादेहविक्रित् आत्मानमविदितापि मया ज्ञातमिति स्फुटं ४० सतदेहो यथा पूर्वोप्यहं देह इति क्वचित् न
वेदतस्मादन्येसो देहविदेहवास्ततः ४१ किंतु नास्ति श्वे प्राणः सन्तर्देहविद्रुवत् तस्मिन् गते गतोऽपि तद्देहवान्
यस्तु देहवित् ४२ ततदेहात्मविद्याणुत्तिमं ज्ञायते मतिः इति श्रुत्वा ह भगवानाचार्यः शास्त्रं तव वित् ४३ ननु प्राणगत
देहे देहविज्ञेव दृश्यते तत आत्मा स एवेति ज्ञातवान् त्वारुणिर्गुरुः ४४ प्राणो ब्रह्माति स एव गुरुर्विदितापि तं पुनः
महाह्वं हि भगवन् ब्रह्म तितदसंभवान् ४५ यतः प्राणो ज्ञातवित् न देहस्य भवेदिति स्वप्राणं पुष्टं सतो बुद्ध्या पितरप्रष्टु
नागमात् ४६ स्वप्नदृष्टयदा देहात्मविदेहं प्रपश्यति तदा देहवित् ४७ प्राणो न देहवित् ४८ जगत्स्य यथा यस्मिन्
रुद्धं देहप्रवर्तते स्वप्नकाले पितृमा तस्मिन्नेव तव देहं ४९ न प्राणो न हि तः कृपियथा पूर्वो हि वर्तते वेदहवित् तत्सु
शरीरं नैव वेदति किं ५० तथा स पुष्टं वरुणा यथा पूर्ववत् स्थितो पितृः प्राणो देहं ज्ञातवान् ततो मोक्षीना नयः क्वचित् ५१
किं कुरुते न स प्राणः प्रबोधेऽपि नो यतः गतो ज्ञानातिरुरुद्धं तत्रात्र नया तिसः ५२ अथ तस्मिन् गते देहे देहविज्ञेव
दृश्यते ततः स एव तदेहं तस्यैव प्राणो देहवित् ततो न्यथा अपदेहात्मविद्युः यामन एव

अनुमिति

२

मनसैवसः अपरोक्षो भवेत्तच्च स ह्यतिरिक्तस्मृते ७ दृश्यते त्रयावुभाक्कलाक्रेचिदुदीर्यते मनसैति क्वचित्सावसह
 रन्तिर्मातिः स्मृता अथ सत्तस्य चत्वारो भेदोक्तिमताः स्मृताः तथापि यत्र नाम स न भो त्यात्मा तदन्वया ८ ते पुनरेष्य
 चात्मा अतिरिक्तोपितमयः तव भातिसवा श्रितो कश्चाशस्तु तदन्वया ९ यतो वाचो निवर्तते अप्राप्य ननसासह ३
 नंदब्रह्मणा विदुः निति श्रुत्या विलोक्य १० वतुषु सत्तु भेदो अमेव सातियः तद्वा आशेषपरित्यक्तं वाचमवसरः
 कुतः ११ भवो भोदाश्च वतारः प्राप्नुवति ननु सुखं निवर्तते ततो वाचश्च वतारः स्वतुतेः सह १२ यतो वाचो निवर्तते अ
 प्राप्य मतसा सह इति श्रुत्या तया शिष्टाप रया मानसमाहितः १३ शास्वाश ३० कन्यायन्त गुरुवाक्येन स नत
 पश्यात्तस्य चित्ताने प्रप चतरु धतः १४ जड प्रप चदुभसु श्मशाने देवतुर्तिः सह सा मनसो भेदेषु तेषां त
 यामातिस्तैवेद सैरः स चतस्य शारवा १५ वाच्ये ३१ शास्वा मयता विहाय लक्ष्या शर्चद्रस्वसुख प्रपश्य तदुभय
 द्वेद विदो वदेति तत्र शब्देन भवेक वेद्यं १७ न तत्र स्तुतं तच्च चित्ताने विद्युतो भातिकुतो यमयिः तमेव सा तत्तनुभा
 तिसर्वतस्येव सा सा सकल विभाति १८ अशब्द मस्पर्शमरूपमव्ययं तथारस निरुपमं धत्वयत् अनाद्य नंतमह
 तः परं ध्रुव विज्ञायतं मय्यसुखात्त पृथक् भाव १९ अशब्द मस्पर्शमिति क्रतेरत्यन्तमता पश्य विहयवाच्यं ब्रह्मा ह्यसमीति
 यथा प्रतीत्य श्रितानुभूत्या भवभोक्तार्यः २० मामह नैव जी नमिदु विधावरणं तव व्यतिरेक रय्य न ह्य विधया चार्य दत्तया
 २१ इति ज्ञात मपि अतः ज्ञात प्रायमेव तत् यस्माद् दूरा हितीयं न दद्याप्य धिगतं तया २२ अनात्मनि धेनो क्तो स्या जडा
 ह्या द्वेतरुपेणासाय विना वनो द्वेता विदुः भवान् २३ जडो व्याप्य दडा द्युत्तमानं तितदिहः जडं त्रैलोक्ये बोधायः संबोधा ह्यसंज्ञकः २४ के
 विद्वदिति मिश्रा कुरुं नालीति नावता अत्युद्धितं यं केवेत्येकं ज्ञानं न विन्योः २५ न सिद्धात विहृदो येषाः सिद्धावसः किं तस्य
 शिष्टस्य सता शास्त्रा रतिवेद्ये २६ असंकेतं तले सत्यं कनकं यस्तु पश्यति तस्येव कुंडले मिथ्या तदेव तयोस्तत् २७ केचिदेवमविज्ञा
 यन्तश्चरन्तं भुजं जडं इत्याहुः शब्द पादित्यं तेषाम् न दृष्टावतः २८ न ह्यपि दकेनेव कनकं स्वतुल्यं सति न ह्य तरेन तलं नित्यानिसेका
 मीदृशं २९ अलं बहु विचार्ये न जडं व्याप्य पिय ह्युत्तं व्याप्यं तनु विज्ञायते साक्षात्कर्ममिति ३० व्याप्यं ब्रह्मो व्याप्ये तपश
 तिन तत्तु विप्र पश्यति व्याप्यं व्याप्ये तेषां भेदो योः सुत ३१ यावज्जुत तरे गेषु न विदुः बुधि दर्शनं साक्षात्कृतान सप्रानेका
 ब्रह्मणाः सर्वे सुपिपाः ३२ न ह्यप्राय संप्रत्येको तेनात्यंत परतले सच्चिदानंद नामाश्रयं नृणां यं प्रकृतिः ३३ वेदां शास्त्र
 वक्तव्यतया सुखिले जगत् ब्रह्म तन न जानति ज्ञातापि श्रुता सातो ३४ आचार्य ताय कवः सेविता भूतले मया आत्मा

२

पदेश सनये गुरुत्वेन न मानिताः ३५ अहं प्रत्यया एवात्मा शुद्ध इत्युपदेशिनः न चरता जडं भिष्या यद्वैतं ते निरूपितं ३६
 यतो वाचो निवर्तते तदुक्तं जडं ततः उपदेश यजुं कुते तन्मदृशं यिता गुरुः ३७ एव कौटो ग्य ववे जिज्ञासा तु य
 दोष्टिता तदने सीवतार व्याता येत तत्ता इति श्रुतौ ३८ तनिः शब्द ब्रह्म तेषु ये ह्यस्योत्तमानिनः न जडं ब्रह्मणो रिक
 वाचाभिधेति वादिनः ३९ एव संरुत शास्त्राः प्राकृतं यथ विनित्तोः बहवः सेवितास्तु मद्वाते वदंति ४० प्राकृत
 ग्रंथकर्तारो येतु वषशतासुरा यत्तदेह पौत्रे यो क्तं न तया ज्ञाने नो धुना ४१ संस्कृत ग्रंथकर्तारो भाष्यकारादयस्तु
 वि यदुक्तं वतस्तं व्यापि ज्ञाने कुत्रा यिन क्रतं ४२ ततो ज्ञाने निरुशो ह्यजो तो नास्तीति ज्ञातं के विनिश्चितं तनु त्यागः सित
 सित संमगमे ४३ यत्र ह्यन्यं तनु धीरा अमृतं तनु मागताः जन्म न्यनं तरे ज्ञाने लब्ध वा गुरु गुरु वात क्वचित् ४४ नान्यं न
 था इति श्रुत्या ज्ञाने वेति निर्णयात् तनु यन्तु प्रयागे पि ज्ञाना न्मुक्तिर्मेवा तरे ४५ एव ह्यवुध्या कृतं निश्चयं ह्यदात
 दानीं मलयार्द्रेश श्रीशेषशायी पतिवै चरेशो भस्वा पथि श्री गुरुरा विरासीत ४६ अशब्द मस्पर्शमरूपमव्ययं निषेध
 शेष तमसः परं यत् तदृशितं ब्रह्म न यत्र वावः क्राह्य आभेय बुधे पुगीतः ४७ एव विदुः ततं तस्मिन्नाह मा नंद निहंतः निषेध
 धिते प्यनात्म वेदते सति कुतः सुखं ४८ तस्मिन् तममहात्मा भगवान् यतिरुपवान् आह वत्स प्रवक्ष्यामि तदेतं मतः परं
 ४९ अनात्मनो न्य आमेति द्वे तवा द रता अपि वदंति पुरुषार्थो न क्वचित् जड विवेचने ५० यावज्जुत तरे गेषु विहसिधु नो व
 लोकितः अद्वैता नु सवानंद लवदूरा च दूरतः तावन्निरस्तना विधाय क्व विक्षेप संज्ञिता यद्यथा वरणा स्वास्तान ह्यप्रायस्संबा
 धतः ५१ ज्ञानाभिनाह मात्मानं जिज्ञासा वरणा रू पिपी न ह्यप्रायस्संबा धतः न न ह्यप्रायस्संबा धतः न न ह्यप्रायस्संबा धतः
 तत्तं यदीक्षितं तदात्मने सर्वज्ञा धाया धिगतं मया ५२ एव हि न वेद हस्मिन् ब्रह्म सा धिगतं तया सर्वज्ञा तन यानेव
 प्रतीतिस्तव जायते सत्यानंत श्रिदग्माय मपरि कि न एवयः यथा ह्ये जगत्संबा द्वा सुरवमवाप्यासि ५३ एव तास्य सि
 यत्सा च व्यतिरेकाभिधा स्मृता विद्या तयानि जा विद्या नश्ये सा वरणा सिक्ता ५४ तथापि यस्मिन् जगति जडं सर्वत्र स
 मः आत्मा परोक्षः स्यात्सर्वं तया वदुः तिवे पृथक् ५५ तावन्निरस्तना विद्या यातु विक्षेप संज्ञिता यद्यथा वरणा रू
 सा न ह्यप्रायस्संबा धतः ५६ पुक्तिर्नानातिना सगनेतमा वरणा रू प्य अविद्यया सनु संज्ञा विद्या विहसिधु नो व ६० रज्जुनिव
 सर्पः स्या ६१ वेदान्ततः पुरा निश्चयः सर्वसायतं तद्वैतं न हो न्यथा ६२ तथापि रज्जु बोधेन दुःखेन श्रूयते तथा यथातदुहि
 ता निष्ठा सयात्सं ज्ञायतं भव ६३ एवमा वरणा रू प्य न नानादुःखं मथाहुः जडं सत्तु विज्ञेयं क्वमजानत ६४ आ
 ध्या वरणा रू प्य विज्ञेया स्य ततो भवत् तथाप्या ध्या नो भातं अबलपतं दुःखः ६५ रज्जुना स मुसु नो मुजो गदुःखः

म-ले-

७

७

नभ्यंतिवदुदास्तेचिह्नंभुतावाडियमोपमुक्तः ॥ विरंभुपात्रार्थतपात्रवानं जडेतरंगैः सहितंवेदंतः पश्यत्यथाप्युर्मिकुलप्रतीति
नचैजडस्योदतिरवतःस्पतिविदुर्हनायप्रतितामिहविधिं वसरं दशमवतडुडतं परमनपश्यसखिलतामयोगीसंगीततसागमपिस्म
वेद ॥ अथादमाभानमशेषशब्दं धनुस्मरन्वबं नद्यपिबिभुमोनी ज्ञातुमनद्वयं वदुर्हं ज्ञातोननद्वयं चिह्नं सगुह्यः ॥ अनानादाव
तेवदतिनिगमा ब्रह्मणितातानमध्यापरवर्षकटकमुकुटाद्याअपि यथा सारथ्यं नैव निश्चितं जनरं देवविज्ञानेवसन्नास्तेयोगी नदि विज
नयायोगिरिमुद्राः ॥ तदेकाननेवाजडुसेगुहायादिकृतोवा जनेलीहनेहृदया जनेहृदयसिनिजनेयजयोमी जनेनिजनेहृदयावदुपस्थेन
समाः सर्वदेहानि हि जगदुपादानमसमसदापश्येन्नैवमवतिस्मकपायनं विज्ञाने ज्ञातव्यं यथा मंदरमतनुरथरहाणुसदृशं जनेहृदयं
वसति समकपायनस्वतु सः ॥ अस्ति जगदुपादानं यत्र सति सतानि सासिद्धा सनेतस्तीसह भूमिसेवदेहः स्वकमेनेहृदयतथाप्यासने सर्वदा
राजयोगी ॥ एतन्निर्दिष्टं निःसरतीहृदये ताप्रत्यगात्मनारिवलस्मान्नासं ज्ञानयोगीश्वरतयाकरोतिसपूरकात्मः ॥ खलुराजयोगी ॥ याव
क्षिप्रान्तराशयशेषेतावदुपस्थेनैवः अस्ति जगदुपादानं यत्र सति सतानि सासिद्धा सनेतस्तीसह भूमिसेवदेहः स्वकमेनेहृदयतथाप्यासने सर्वदा
मनेसास्यतिश्चेति ध्यानं सततं भितरध्यानमथविः कृतिनहिभूयास्मरतिजडतातनवतर्हि सहयथाहृदयसवतिस्वयोगीक्षितिपतिः ॥
केदकादिषु हेमधारणामनसीहं जगतिस्वधारणा यदि चरतिशयैतस्तिरासहि योगीक्षितिपात्रकेदितः २० वरम्वरो निध्वनिप्रावि
दधिपयययवदः सरामधिपुक्तः कालस्मानावावतर्हि गलमस्य श्रुतपार्थविपश्यतिचित् एथिया २१ मृषाबोला नृबोला रचयति य
थासास्युतवती जडा न्यागान्यवरं चयति यमादिन्यपि जनेः सुचयत्वातायेनी लापपततिने मस्यवदने श्रुतिः सोमं सवदति यदितानात
रमिह २२ जडयमः सजडान् विषयादयदि जडहृदीकमुखेनेहि सेवते रचयतिस्मजडा ज्ञेयमादिकः यमसावमरितदृग्भवित २३
जडाणां यमा जडविज्ञनवासे जडतनुं समारुह्यारुह्य जडयमेउपविशत्यारुह्य जडः जडप्रत्यहारो भवति जडना नातदगिति श्रुतिः
जडवद्विमुक्ता गुरुदेवसक्तः २४ श्रीसच्चिदानंदगुरुमुनेरुदेयः प्रादुरासीत् भक्त्यादिदेशे तस्यानुकपालवत् प्रबोधादुभति
लेशोयमिहा विरासीत् २५ त्रिविक्रमहं खलु वामनस्य विष्णोः कृष्णोऽवलोकात् तस्यानुभूयैव निधे सारंगो नृभूतिः
शोयमिति प्रसिद्धः २६ इति श्रीमत्सच्चिदानंदमुकुटपादपरविद्वद्धविभक्तं रत्नं ध्यानं मनोमधुपवामनं रचितं नृभूतिः श्री
सच्चिदानंदमुकुटवरणापरविद्वत्समर्पितं सवतु सर्वश्रीकृष्णाय नमः ॥ श्लोकस्य ब्रह्मार्पणमस्तु धनस्यागेन हि सिद्धं मेघस्थामेह
मर्षितं नृपाश्वत्थं न्वितशके गुजरेवटपत्तने ॥